

da saioa (I. atala). II. atalean ariketa linguistikoaren "kokatze ontologiko" berria egiten da *balitz bezalako jokoaren* ideia erabiliz eta emozioaren teoria bat aurkezten da, honetatik iharduera linguistikoaren teoria bat deribatuz. III. atalean zehazten da ihardueraren teoria orokor hori ariketa linguistikoaren teoria batean. Egungo teoriaren oinarri metodologiko eta ontologiko murrizkak gainditzeaz aparte, bere balioa hainbat adibideren analisiaren bidez erakusten du: teoria horiek kontuan hartu ere egiten ez dituzten ariketa linguistikoaren fenomenoak azaltzen ditu, eta baita ere izaera kognitiboko komunikazio kasu garbi izan arren teoria hauek azal ez ditzaketanak.

Laburbilduz, hauxe esan nahi dugu liburu honi buruz. Víctor Sánchez de Zavalak urte hauetan egindako ikerketen bidea jarraitzeko modu onena da. Egungo teoria pragmatikoek eragindako kezka sakonek bultzatuta, bere mugarik handien azpiko arazoak aurkituta, oinarriak berregiteko lan nekezari ekiten dio, honelako teoria batek bete beharko lituzkeen baldintza metodologiko eta ontologikotatik abiatuz, lerro nagusien marrazketan gelditu gabe xehetasuneko azterketara ere jaitsiz. Guzti hori gaztelera eder batean. Argitalpena, berriz, oso zaindua da eta autoreen eta gaien aurkibideak ere baditu. Zaila da gaztelez maila honetako ikerketa lanak aurkitzea. Hitza eta pentsamenduari buruzko gogoeta kontzeptual eta zientifikoa interesik duenak ez luke liburu hau irakurtzeko aukera galdu behar.

Kepa Korta

ILCLI

Logika eta Zientziaren Filosofia Saila

UPV-EHU

ROBERT M. HARNISH (ed.), *Basic Topics in the Philosophy of Language*, Harvester Wheatsheaf, 1994, xxix + 633 or.

Hizkuntzaren filosofiaren historian zehar klasikoak bihurtu diren artikuluen bilduma baten aurrean gaude. Argitarazlearen esanetan antologia honek helburu zehatza du, hain zuzen ere, hizkuntzaren filosofiaren irakaskuntzarako irakurketa materialak eskaintzea. Zerbait arlotan gertatzen den moduan, honetan ere, testuliburuak ezin dute jatorrizko klasikoan lanik ordezkatu testuen hasierako freskura eta erakarpena galtzeko arriskurik gabe.

Antologiaren sarreran dagoeneko, editoreak, hizkuntzaren filosofiaren gai nagusien loturak bideratzen ditu, esatebaterako, komunikazioa, erreferentzia, esanahia eta egiaren artean ematen direnak. Aldi berean, Harnish-ek hizkuntzari buruzko erreflexio filosofikoaren erdigunea, hizkuntzalaritzan bertan, eta logikaren erakarpenetan datzala gogorazten digu. Azkenengo urte hauetako garapenak kontuan harturik ez da lan erraza hizkuntzalaritza eta hizkuntzaren filosofiaren arteko bereizketa modu argi batean adieraztea, nahiz eta diziplina hauen metodoak eta helburuak ezberdinak izan. Harnish-ek "sistematikotasuna" kontzeptuaren bidez apostua egiten du bereizketa hori argitzeko. Hizkuntzalaritzak sistematikoa nahi du izan, hau da, zientifikoa; hizkuntzaren filosofia, aldiz, ez du sistematikotasuna helburu nagusizat. Harnish-ek parafraseatuz, hizkuntzalaritza "hizkuntzen" ezaugarrietan murgiltzen da, hizkuntzaren filosofia "hizkuntzarenean". Beste aldetik, Harnish-ek adierazten duen moduan, logikaren filosofia dugu hizkuntzaren filosofia eta logika kateatzeko bidea.

Hizkuntzaren filosofiaren kokapena ezinbestekoa bada ere, editorearen sarreraren balioa ez da horretan agortzen, bildutako artikuluei buruz aditzera ematen dizkigun notak eta (irakasleei zuzendutako) materialak erabiltzeko aholkuak kontuan hartzen baditugu. Argitarazlearen hitzeran, bilduma osatzen duten paperen hautaketa eta antolaketak erizpide bi-

koitza jarraitzen du, alde batetik, hizkuntzaren filosofiaren esparruan artikuluek izandako eragina kontuan izanez, beste aldetik, edukinen eskuragarritasuna (ikasleei alde aurretik gai hauetaz auresuposatzen diegun ezagutza) kontsideratuz.

Liburua osatzen duten artikulua hauek lau taldetan banaturik agertzen zaizkigu. Guztira hogeit hamar paper biltzen dizkigu Harnish-ek eta hauei beste bat eransten zaie *post scriptum* bezala. Nahiz eta gehienak berez artikulua izan, liburuen aterakinekin osatutakoak ere aurki ditza-kegu (hain zuzen ere, Austinena, Millena, Kripkerena eta Salmonena). Paper ebaki hauek konposatzeko editorearen trebezia benetan eskertzekoa da, aukeratutako zatiaren jatorrizko lanen izpiritua modu aproposan gordeta agertzen zaigularik.

Liburuaren zati bakoitza aurretik sarrera batekin datorkigu non gaur egungo aditu batek ikututako gaien aurkezpena eskaintzen digun. Sarrera bakoitzak artikulua baten balioa du, paper klasikoaren kokapena bideratzeaz gain askotan planteamendu berrien sortzaileak direnez. Paper bakoitzari dagozkion erreferentzi bibliografikoak artikulua ondoen aurki ditza-kegu. Bildumaren sendotasuna gogoan izanik, liburua borobilduko zukeen aurkibide analitiko orokor bat faltan ikusten dugu batez ere. Gainera, gure ustez, liburuaren erabilera errazteko, aipatutako autoreen aurkibide bat lagungarria izango litzateke.

Lehenengo zatian Harnish-ek hizkuntzaren filosofiaren garapenean planteamendu berrie-nerariko bati dagozkion artikulua adierazgarri batzuek eskaintzen dizkigu, hain zuzen ere, esanahia, hizketa-ekintzak, komunikazioa eta hauen arteko erlazioak aztertzen dituztenak. Barruti honetan kokatzen dira Grice, Austin, Strawson eta Searleren lanak. Laburki esanda, hizkuntza ekintza gisa kontsideratzen da abiapuntu bezala, non esanahia hitzunaren asmoei lotuta agertuko zaigun eta hizkuntzaren helburua, beti asmo horien arabera, komunikazioa dugularik. Antolaketa ez du paperen ordena kronologikoa gordetzen eta aipatutako arrazoiak zera da, edukinen zailtasun tekniko edota kontzeptuala ez dagoela behartuta modu zuzen batean diziplina baten garapena jarraitzera. Horrela, editoreak bilduma irekitzeko hizkuntza ekintza gisa kontsideratzen duen ikuspegia aukeratzen du, eztabaidatzen diren planteamen- duen izakera intuitiboa kontuan hartuz. Azken finean, denok daukagu, hitzuna garenez, gure egunoroko bizitzan zerbait adierazteko edo lortzeko egiten ditugun hizketa-ekintzei buruzko iritziren bat. Semantika eta pragmatika nahasten diren esparru honetan hitzunon jokaera linguistikoa azterketa izango da nagusi. Bigarren zatian taldekatutako paperek, semantika hutsaren ikuspegitik, jokaera hori posible egiten duten hizkuntzaren osagai erre-ferentzialak helburutzat hartuko dituzte, hots, izen propioak (bereziak) eta deskripzio muga- tuak. Dakigunez, osagai horiek dira tradizioz, hizkuntza eta munduaren arteko lotura zuzena eskaintzen dizkigutenak. Hemen, hizkuntzaren alde erreferentzialen ezaugarri semantikoak eztabaidatzerakoan, berehala konturatuko gara edukinaren teknikoago bihurtzen direla. Hiru- garren atalean arazo berezi bati aurre egiteko proposamen ezberdinak bilduta aurkituko ditugu, hain zuzen ere, hitzunen usteak, nahiak, asmoak e.a., hizkuntzan esplizituki adie- razterakoan sortutako testuinguru intentsionalen ezaugarri logikoak azaltzeko proposame- nak, hots, hitzunei iraxtekitzen (atribuitzen) zaizkien jarrera proposizionalen arazoa. Azkenik, laugarren zatia osatzen duten paperek, egiaren kontzeptu tarskiarra oinarritzat hartuz, esanahiaren azterketarako proposatzen diren bideak aintzakotzat joko dituzte.

Gure helburua antologiaren edukinaren aurkezpena mugatuko da, nabaria denez, ezi- nezkoa izango zaigu bildutako artikuluen garrantzia, eragina eta ondorioak modu sakon eta zehatz batean aztertzea. Dena dela, nahiz eta azaletik izan, paper bakoitzaren muina harra- patzen saiatuko gara.

“Esanahia, hizketa-ekintzak eta komunikazioa” (*Meaning, Speech Acts, and Communication*) izenpean biltzen diren artikuluen aurkezle Kent Bach dugu. Honek izenburuan azaltzen zaizkigun kontzeptuen kokapen eta lotura ezinhobeak eskeintzen dizkigu. Horretarako Bach-

ek ikuspegi klasikoan hizkuntzaz onartutako ideiei, “hizkuntza errepresentazio gisa”, “hizkuntzaren esanahia”-ri, besteak beste; “hizkuntza ekintza gisa”, “hiztunaren esanahia”, “komunikazioa”, “esandakoa” e.a., hizkuntzaren erabilerari lotutako nozio dinamikoak kontrajartzen dizkie.

Bilduma Griceren *Meaning* (1957) artikuluko ospetsuak irekitzen du. Griceren ustetan, “esanahia” kontzeptuaren oinarria “hiztunaren esanahia”-ren kontzeptuan datza. Azken finean, Gricerentzat hizkuntzaren esanahi konbentzionala, hiztunak entzulegoak igar ditzan adierazten dituen asmoetatik eratorzen da. *Locutionary, Illocutionary, Perlocutionary* Austinen *How to Do Things with Words* (1962) liburuko aterakinekin osatutako bigarren paperean, “hizkuntza/ekintza” dikotomia puskatzeko Austinen saiakuntza topatzen dugu. Austinen ikuspegiaren arabera ondoko hiru zentzu hauetan (terminologia austiniarra jarraituz) “zerbait esatea” gainera “zerbait egitea” da: i) Hizketa, *ekintza lokuzionari gisa* har daiteke, hau da, zerbait esateko ekintza gisa. ii) Hizketa, *ekintza ilokuzionari gisa* ikus dezakegu, alegia, zerbait esateaz gain zerbait egiten dugunean (hitza eman, bataiatu, agindu, eskatu e.a.). iii) *Hizketa, ekintza perlokuzionari gisa* har daiteke, ekintza ilokuzionariak entzulearen jokaera, uste eta asmoetan dituzten eraginak kontsideratuz. *Intention and Convention in Speech Acts* (1964) paperean Strawsonen Grice eta Austinen proposamenak batera kontsideratuko ditu. Bere planteamendua bikoitza izango da: Gricek finkatzen dituen baldintzak hiztunaren esanahia definitzeko, komunikazioa ziurtatzeko nahikoa ez direla adierazteaz gain, Strawsonen, Austinen ekintza ilokuzionarioak zein zentzu ezberdinetan esan genitzakeen konbentzionalak direla erakusten digu. Laugarren kapituluko papera *Logic and Conversation* (1975), berriz, Gricerena dugu. Gricek, “esandakoa” inplikatzeko duena kontsideratuz, esaten ez dugun zerbait, nola komunika dezakegun modu argi batean azaltzen digu. Gricek elkarrizketa Kooperazio Printzipio (KP) baten bidez bideratutako ekintza dela suposatuz, elkarrizketetan ematen diren inplikaturak azaltzeko KP hori modu zeharkako batean nola erabili, argi uzten digu. *How Performatives Work* (1989) Searleren paper berriak bildumaren lehenengo atal honi bukaera ematen dio. Searlek Austinen esaldi egintzaile (*performatives*) eta konstatatzaileen (*constatives*) arteko jatorrizko bereizketa berreskuratzen du, hizkuntzaren alde egintzailearen ezaugarriak azaltzeko. Dakigunez, Austinek dikotomia hau baztertu zuen, hizketa hizkuntza oro zerbait esatea eta zerbait egitea bazela ikusi zuenena. Searleren planteamendua ondoko galderaren bidez adieraz dezakegu: adibidez, zergatik hitz eman dezakegu “Nik hitz ematen dut” esanez baina ezin dugu arraultza bat frijitu “Nik arraultza bat frijitzen dut” esanez?.

Antologiaren bigarren zatian hizkuntzaren alde pragmatikoak (hizkuntzaren erabilerak) bere nagusitasuna galduko du, hemen bildutako artikuluek hizkuntzaren funtzio erreferentzialari (“hizkuntza errepresentazio tresna gisa”) lotutako arazo semantikoak aintzakotzat hartuko dituztelarik. Orain “edukin semantikoa” kontzeptua bihurtuko da nagusi eta aurreko eztabaidaren oinarri intuitiboaren ordez argudio teknikoak aurkituko ditugu izen propio, deskripzio mugatu eta erakusleen semantika eraikitzeko saiakuntzetan. Nathan Salmonek sarreraren erreferentziaren arazo semantiko klasikoaren inguruan garatutako proposamenak nola kokatzen diren aukeratutako artikuluetan modu egoki batean azaltzen digu. Horretarako Salmonek erreferentziari buruzko proposamenak, Erreferentziaren Teoria Inozoa, Teoria Inozo Aldatua, Teoria Ortodoxoa eta Erreferentzia Zuzenaren Teoria izendatutako teoriaren arabera sailkatzen ditu.

Teoria Inozoaren arabera terminu singular baten edukin semantikoa bere erreferentzia izango da, hots, adierazitako objektu edo indibidua, predikatu baten edukina dagokion propietatea izanik. Baina deskripzio mugatuak, hau da, termino erreferentzial konplexuak, kontsideratzekoan nabaria egiten zaigu Teoria Inozoaren desegokitasuna, deskripzioaren

edukin semantikoa, alde batetik, eta bere erreferentzia, beste aldetik, bereiz daitezkelako. Teoria Inozo Aldatuak arazo honi aurre egiteko semantika bikoitza proposatuko du, erreferentziaren eta edukinaren alde ezberdinak adieraziz (Mill (6. Kapituluak), Russell (8. kap.)). Bere aldetik, Fregek (7. kap.) perpausetan ere erreferentzia eta zentzua bereiztuz, semantika bikoitz hau hedatuko du. Teoria Ortodoxoak, Russellek Fregerekin, erreferentzia finkatzeko, batera duen ikuspegi deskribatzaile amankomuna adierazten du, non terminu baten erreferentzia ezaugarri multzo baten bitartez finkatzen den. Salmonek dioen moduan, orain dela hogeita hamar bat urte ikuspegi ortodoxoaren aurka Erreferentzia Zuzenaren Teoriaren izenpean ezagutzen den kontzeptzioa jaino zen. Korronte berri honen arabera terminu singularraren erreferentzia ez da finkatzen ezaugarri multzo mugatzaile bat dela medio (ikuspegi honen aldekoen artean ondokoak ditugu: Donnellan (9. kap.), Kaplan (12. kap.), Kripke (10. kap.) eta Putnam (11. kap.)). Azkenik, Salmonek bere sarrerari bukaera emanez, Teoria Inozo Aldatua berreskuratzeko nahia adieraziko digu, zeren eta, honen iritziak, teoria horren aurka auzak diren buruhauskarriek (identitate perpausen informagarritasunarena, jarrera proposizionalen testuinguruetako bereizitasuna edota aurreuposizioarena) ez baitute modu nabari batean aurkezten, alde pragmatikoak baztertuz, gure intuizio semantikoak okerrak direnik.

Of Names, Mill (1843) liburuko aterakinekin osaturako Stuart Millen paperak bigarren atal semantiko sendo hau irekitzen du. Millek planteatzen digun semantika “konnotazio/denotazio” dikotomian datza. Millentzat izen propioek denotazioa (erreferentzia) bakarrik dute. Deskripzio mugatuek, aldiz, konnotazioa edo esanahia ere izango dute. Zazpigarren kapituluak Fregeren *On Sense and Reference* (1892) paper famatua aurkitzen dugu. Hemen autoreak semantika modernoan eragin handienetarik izan duen bereizketa eskaintzen digu, hots, terminu eta perpausen “erreferentzia” (*Bedeutung*) eta zentzua-ren (Sinn) artean egiten duena. Fregeren zentzuaren kontzeptzioa Millen konnotazio nozioa baino zabalagoa da, Fregerentzat adierazpen esanahidun guztiak, izen propioak barne, zentzua dute eta. Fregeren artikulua identitatearen perpausen informagarritasunaren arazoa hartzen du abiapuntutzat: nola azaldu $a = a$ eta $a = b$ enuntziatuen ezberdintasuna, hauen balio kognitiboaren (informagarritasuna) arabera?. Dakigunez, Fregek erreferentzia finkatzeko izenen zentzu ezberdinak ($a \neq b$) aintzatzat hartuko ditu. *On Denoting* (1905) paperean, Russell termino singular guztiak (izen propioak barne) deskripzio mugatuen egitura logikora mugatzen (izen propioak nolabait deskripzioen multzoen “laburpenak” kontsideratuz) eta deskripzioei aplikatutako azterketa logikoa (gaur egun estandarra dena) guztiak hedatzen saiatzen da, aldi berean, deskripzioen irakurketa erreferentziala ziurtatuz.

Donnellan-ek (9. kapituluak) *Reference and Definite Description* (1966) artikulua bitartez, Russellen teoriak deskripzioen erabileraren izakera bikoitzaren alde bakarra azaltzen duela, adierazten digu. Ezaguna denez, Donnellanentzat deskripzio mugatuek erabilera ezberdinak daukate, bata erreferentziala, bestea “atributiboa”. Erreferentzia Zuzenaren Teoria aipatzerakoan burura datorkigun liburua Kripkeren *Naming and Necessity* (1972/80) da. 10. kapituluak liburu honen bertsio laburtua topatzen dugu. Kripkeren lana Teoria Ortodoxoa izendatutako ikuspegiaren aurka uler daiteke. Izen propioak deskripzio mugatuen multzoen laburpen gisa kontsideratzerakoan (era fregearrean), hauek betetzen duten funtzio designatzailea gertaera kontingenteen menpe uzten da; beraz, Fregeren kontzeptzioaren eragina nolabait neutralizatzen, Kripkek izen propioa “designatzaile zurruna” dela mantenduko du, alegia, “ahalezko munduen” (edo mundu posibleen) semantika kripkearrean, mundu guztietan erreferentzia berbera hartzen duen terminua. Putnamek (11. kapituluak) *The Meaning of ‘Meaning’* (1975) paperean esanahia kontzeptuaren inguruan eraiki diren mitoak suntsitzeko, hizkuntzaren funtzio erreferentzialaren errebantzia defendatuko du. Harnishek Putnamen artikulua bertsio luzea eskaintzen digu eta honetan bertsio laburra osatzen duten zatiak

seinalatzen dizkigu. Literaturan ospetsua bihurtu den Lur bikoitzaren adibidea, Putnamen paper honetan agertzen zaigu. Putnamek ikutzen dituen puntuak ugariak dira, hala eta guztiz ere, esanahiaren osagaien artean adierazpenen extentsioa (munduak emandakoa) bereizten duela kontuan izanik, bere lanaren muina ondoko baieztapenean labur daiteke: *Esanahiak ez daude buruan*. Bildumaren bigarren zatia ixten duen papera Kaplanen *Demonstratives* da (1977/1989). Artikulu hau ere jatorrizko paper baten aterakinekin osatuta dago. Kaplanek Erreferentzia Zuzenaren Teoriaren bertsio bat proposatzen du erakusle, izen berezi, izenordain, deskripzio mugatu eta klase naturalen semantika eraikitzeko. Horretarako terminu “deiktikoentzat” bi motako “esanahiak” bereizten ditu: terminuaren “edukina” (*content*) eta “jitea” (*character*). Beraz, Kaplanentzat “zentzu” fregearra ez litzateke nahikoa izango terminu “deiktikoen” erreferentzia finkatzeko.

Liburuaren hirugarren zatian bildurako artikuluek, jarrera proposizionala tetuinguru intentsionala, printzipio logiko extentsionalen hutsegiteak (Frege 1892) paperean lehengo aldiz aipatuta agertzen direnak) azaltzea dute helburu. Hain zuzen ere, “Identikoen Ordezgarritasun Printzipioa”-ren (IOP) balioabetasuna uste, nahi, asmo eta gisako testuinguru intentsionala.

Hirugarren zati honetarako sarrera Graeme Forbes-en eskutik datorkigu. Forbes berak erabiltzen duen adibidea jarraituz, aipatutako printzipioaren bi aplikapen kontsideratuko ditugu, bata (A) testuinguru extentsional batean burutzen den arrazoiketan, bestea (B) uste testuinguru batean ematen dena. Berehala konturatuko gara (A) kasuan printzipioaren aplikapena guztiz baliozkoa dela ikuspuntu logikotik eta (B) kasuan printzipioak bere baliozko tasuna galtzen duela.

- (A) 1. Superman Clark Kent da. (Superman = Clark Kent)
- 2. Superman-ek hegaz egin dezake.
- 3. Beraz, Clark Kent-ek hegaz egin dezake.
- (B) 1. Superman Clark Kent da.
- 2. Lois Lane-k uste du Superman-ek hegaz egin dezakeela.
- 3. Beraz, Lois Lane-k uste du Clark Kent-ek hegaz egin dezakeela.

(A) eta (B) arrazoiketen premisen eta ondorioen egibaldioak ebaluatzerakoan, nabaria egingo zaigu (A) kasuan IOP-ren aplikapena (logikoki) zuzena dela ((1) eta (2) egiazkoak izanik ezinbestekoa da (3) egiazkoa izatea) baina, aldiz, ez dela zuzena (B) kasuan ((1) eta (2) egiazkoak izanik (3) faltsua izan daiteke eta). Adibide honen bidez gauzatzen den arazoa azaltzera bideratuko dira jarraian kontsideratuko ditugun artikuluek. Nahiz eta eskaintako konponbideak ezberdinak izan, guztiek hasierako planteamendu amankomuna dute mota hauetako testuinguru intentsionalen berezitasuna aintzakotzat hartzerakoan.

Referential Opacity (1960) artikuluan Quine-k adierazten duen asmoa ez da identitatearen hutsegiteak erabat azaltzea, baizik eta printzipio horren portaera aztertzea testuinguruen egituraren arabera. Quinek “posizio erreferentzialak” eta “opakoak” bereizten dituen arazo hauetaz hitzegiteko, estandarra bihurtu den terminologia sortzen du. Termino batek identikoen ordezgarritasun printzipioaren aplikapen zuzena ez badu onartzen, bere agerpena opakua dela diogu. Eta zentzu honetan ordezgarria izango balitz, agerpena “gardena” litzateke. Beraz, jarrera proposizionalen testuinguruak opakotasunaren sortzaileak direnez, hauetan terminuen agerpenak opakoak izango dira, nahiz eta batzutan, testuinguruen egitura aldatuz agerpen horiei irakurketa gardena eman diezaiekegun. Hamalagarren kapitulu Harnish-ek *A Puzzle about Belief* (1979) Kripkeren papera eskaintzen digu. *Naming and Necessity*-ren autoreak hemen lan guztiz intuitiboa aurkezten digu, aipatutako “uste testuinguruetan” sortzen diren buruhauskarriak adierazteko. Kripkek ez du ordezgarritasun printzipioa abiapuntutzat hartuko. Honen ordez “itzulpen” eta “kontsistentzia” kontzeptuak erabiliko ditu

adibide paradójiko bat eraikitzeke. Kripkerentzat mota honetako buruhauskarriek nabaria egiten dute terminu identikoen odezgarritasun printzipioa ez dagoela jokuan, baizik eta testuinguru hauetako gure azterketa osoa. Hurrengo papera, Burgue-ren *Individualism and the Mental* (1979) bitxia da benetan, batez ere, jarrera proposizioaletan atxekitutako edukinen dimentsio soziala azpimarratzen duelako. Burguek “esperimentu mental” baten bitartez testuinguru opakoetan (hain zuzen ere, uste testuinguruetan) ematen diren edukin proposizionalen adskripzioen alde sozio-linguistikoa aurkezten digu, nolabait egoera mentalen hurbilketa indibidualista klasikoa puskatu nahian. Harnishek adierazten duen bezala, Burgueren lana Putnamen kritikaren bertsio soziala kontsidera genezake. Bildumaren hirugarren zati hau *Frege's Puzzle* Salmon-en paperak (1986 liburutik ateratakoa) ixten du. Salmonen lana berriz uste testuinguru opakoetan ordezarritasunaren printzipioaren hutsegiteak azaltzera zuzentzen da, eta modu argi eta onargarri batean gainera. Salmonek hiru osagai bereizten ditu testuinguru horietan: Indibidua, uste duen proposizioa eta proposizioaren uste horren “era” (*way*). Horrela, adibidez, “Superman-ek hegaz egin dezake” eta “Clark Kent-ek hegaz egin dezake”, proposizio berbera adierazteko bi era ezberdin kontsidera daitezke.

Bilduma osatzen duen laugarren zatiak *Meaning and Truth* izenburua du. Azkenengo atal honetan biltzen diren paperak Frege, Tarski, Field eta Davidson-i zor dizkiegu. Hemen “egia” kontzeptua nagusi da. Fregeren artikuluan (*The Thought: A Logical Inquiry*, 1918), beste gai batzuen artean, proposizioen egiari buruzko kontzeptio “erredundantearen” bertsio bat aurkituko dugu. Tarskiren paperak (*The Semantic Conception of Truth and The Foundations of Semantics* 1944) 1935ko paper ospetsuan hizkuntza formalentzat emandako egia kontzeptuaren definizio semantikoa orain modu eskuragarri batean ezagutzeko aukera izango dugu. Fielden helburua (*Tarski's Theory of Truth*, 1972) egia kontzeptio semantikoa bere asmo “fisikalisten” arabera egokitzea izango da. Azkenik Davidsonek (*Truth and Meaning*, 1967) egiaren definizio semantiko tarskiarra hartuko du esanahiaren teoria bat eraikitzeke asmoarekin. Atal honen sarrera Scott Soames-en eskutik datorkigu, honek artikuluen kokapena eta loturak modu egoki batean argitzen dizkigularik, egia kontzeptua abiapuntu bezala hartuz. Soamesek Fregeren egiari buruzko ikuspegia kritikatzeko adierazpen esanahien azalpena kausala izan beharko litzateke eta, beste aldetik, dakigunez, Tarskiren lanean adierazpenen esanahiak alde aurretik emanda daudela suposatzen da. Azken finean, nabaria da perpaus bat egiatzkoa dela jakiteko lehenik ulertu egin behar dugula eta ulertzeko, dakigunez, horren esanahia ezagutzea beharrezkoa izango zaigu.

Liburua *post scriptum* batekin ixten da, non Vann McGee-k *Truth and Paradox* paperean Tarskiren egia definizio semantikoa hizkuntza naturaletara aplikatzerakoan modu ekidinezin batean paradojara eramaten gaitula erakusten digun. McGee ondorioztatzen du ez dagoela egoera honetarako irtenbide argirik.

Esateko geratzen zaigun gauza bakarra zera da biziki gomendatzen dugula antologia hau, batez ere, hizkuntzaren filosofiaren irakaskuntzarako eta baita ere filosofian edo hizkuntzalarriztan interesaturik dagoen guztiarentzat. Antologia guztietan gertatzen den moduan “diren guztiak ez daudela” esan genezake, baina kasu honetan, zorionez, argi daukagu dauden guztiak direla eta, dena den, Harnishek eskaintzen digun bilduma, bai materialen aldetik, eta baita ere antolaketaren aldetik benetan borobila iruditzen zaigu.

Fernando Migura

ILCLI eta

Logika eta Zientziaren Filosofiaren Saila

EHU (Gasteiz)